

Az óvónőképzés kezdetei Szatmárnémetiben (1892 – 1922)

Dr. Szabó-Thalmeiner Noémi

Babeş-Bolyai Tudományegyetem, Pszichológia és Neveléstudományok Kar, Pedagógia és Alkalmazott Didaktika Intézet, Szatmárnémeti Kihelyezett Tagozat

A Szatmári Irgalmas Nővérek iskola alapítása

1842-ben Hám János püspök megalapítja a Páli Szent Vincéről nevezett Szatmári Irgalmas Nővérek Kongregációja szerzetes rendet, melynek egyik fő feladat a NŐNEVELÉS.

Az Irgalmas Nővérek Zárdájában így fokozatosan beindul a nőnevelés különböző szinteken, először elemi iskolát alapítanak (1842) majd óvodát (1858), később elemi iskolájukat hatosztályosra (1866), majd hétosztályosra bővítik (1868) és beindítják az árvalányok intézetét is (1868). 1889-től polgári iskolát működtetnek, 1918-tól pedig megkezdik működését a Szent Erzsébet Leánygimnázium.

Intézményeikben egyfelől az irgalmas nővérek oktatták-nevelték a lányokat, másfelől civil tanerők foglalkoztak a diáksággal.

Az érvényben lévő jogi rendelkezésekkel, lehetőségekkel élve a Szatmári Irgalmas Nővérek pedagógusképző intézményeket is működtetnek, 1857-től elemi iskolai tanítónőképzőt, 1892-től kisdedovónőképzőt, 1894-től polgári iskolai tanítónőképzőt, melyekbe vallási hovatartozástól függetlenül Magyarország teljes területéről fogadnak diákokat.

A trianoni döntés következményeként (módosulnak a határok, csökken a diáklétszám, a román oktatási törvények lépnek életbe) 1922-ben megszűnik a kisdedovónőképzés, 1923-ban pedig a polgári iskolai tanítónőképzés.

A Római Katolikus Kisdedovónőképző Intézet

A Szatmárnémeti Római Katolikus Püspökség Levéltárában található felvételi naplók, anyakönyvek, jegyzőkönyvek alapján rekonstruálhatjuk az Intézet működését.

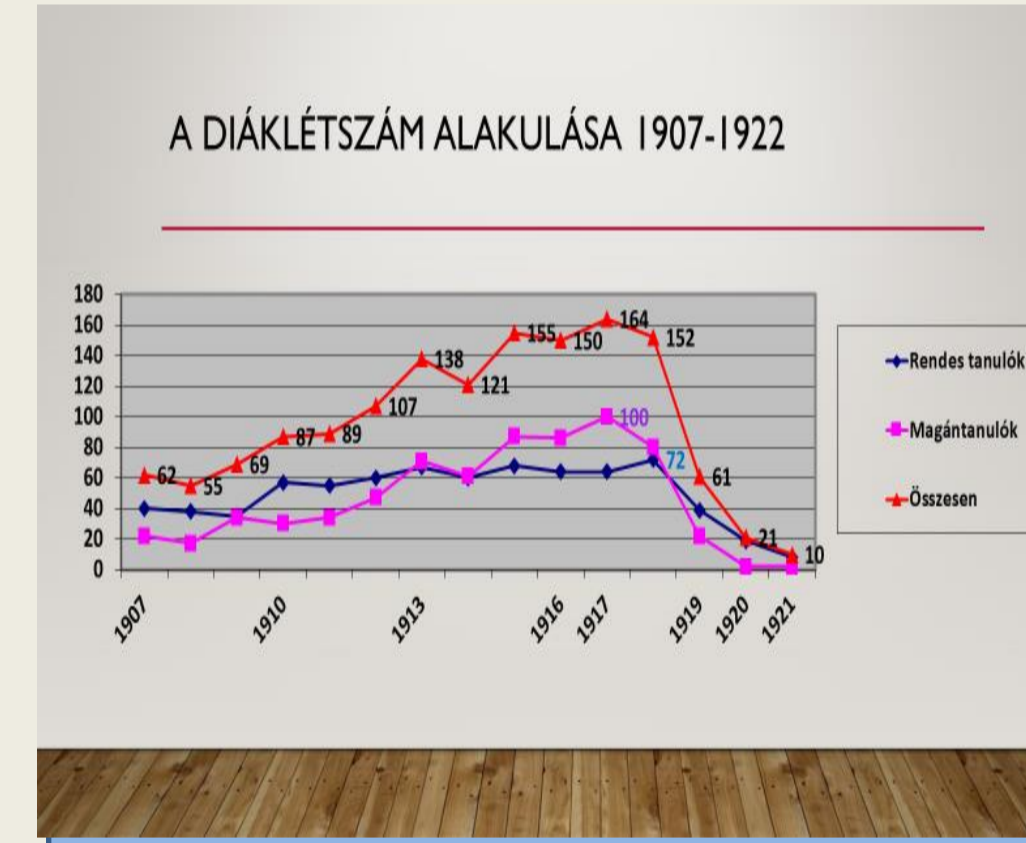
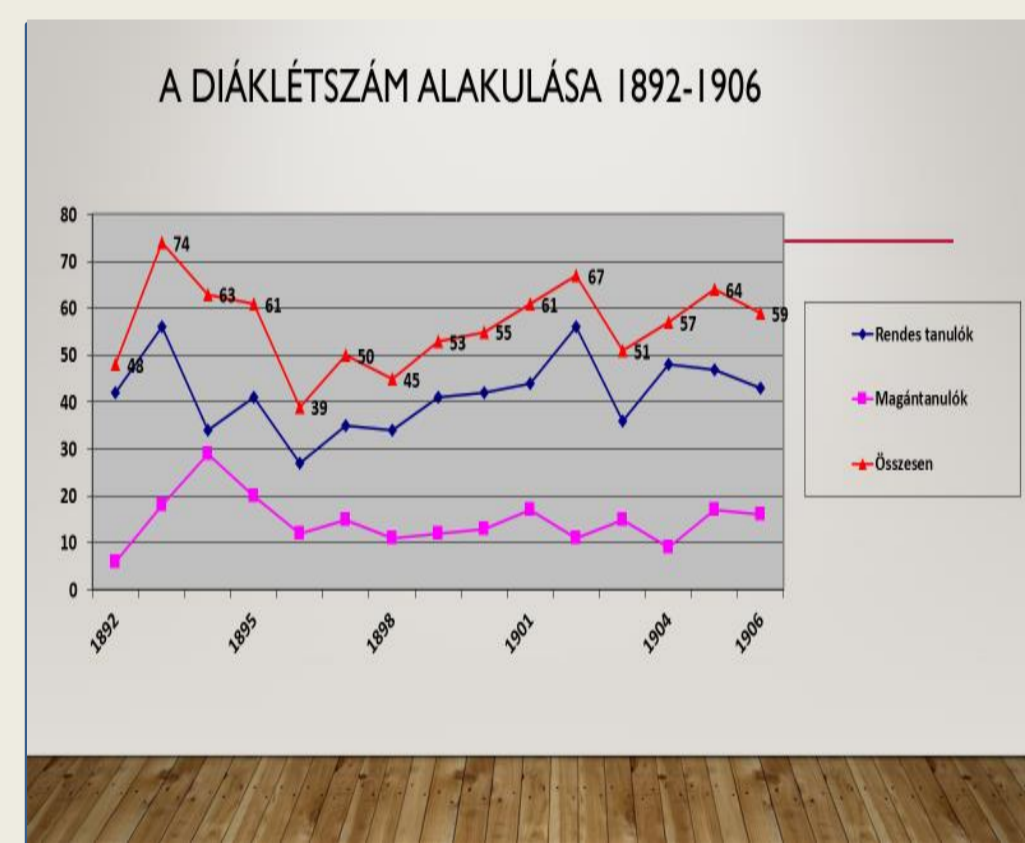
1892 szeptember 29-én nyitja meg kapuit az Intézet 48 diákkal, 8 tanerővel, igazgatója dr. Steinberger Ferenc, aki aa tanító- és tanítónőképző igazgatója is egyben. A Zárda régebbi épületszárnyában kezdik meg a tanítást, majd 1893 március 24-én átköltöznek az új épületbe. A mintaóvoda szintén a Zárdában található.

Felszereltség: a jegyzőkönyvek tanúsága szerint a mintaóvoda gazdag eszköztárral rendelkezett, az óvónőképző pedig az ugyancsak jól felszerelt tanítóképző könyvtárát és szertárát használta.

Felvételi követelmények: a felvételi naplók tanulmányozása során azt tapasztalhattuk, hogy különböző előképzettségű és életkorú hallgatók iratkoztak be a kisdedovónőképző intézetbe (polgári iskolai és felsőbb népiskolai különböző szintű végzettséggel, elemi iskolai tanítóképzőből átiratkozva, illetve több éves szakmai gyakorlattal nyertek felvételt a jelentkezők vagy szükség esetén a jelentkezők felvételi vizsgát tettek.)

A képzés tartalma: az alábbi képen látható az oktatott tantárgyak heti óraszámja. Megfigyelhető a készség- és gyakorlati jellegű tárgyak magas óraszámja a képzés során.

TANTÁRGYAK – HETI ÓRASZÁMOK	I. év	II. év
Hit és erkölcsstan	2	2
Magyar nyelv és irodalom	3	3
Hazai történelem és alkotmánytan	2	-
Természettudományok	4	-
Rajzoló geometria és szabadkézi rajz	3	2
Női kézimunka	2	-
Kisdedoválás és módszertan	1	5
Test és egészségstan	-	2
Alaki munkák	-	3
Ének és hegedű	4	4
Testgyakorlat	4	4
Óvodai gyakorlat	6	8
Összesen	33	33

A diákság: az intézetbe rendes és magántanulók jártak, évfolyamonként kezdetben 40 körüli létszámban. Az anyakönyvek tanulmányozása során megfigyelhető, hogy a beiratkozott hallgatók kb. 10-20%-a nem tesz vizsgát, viszont többen, egy következő évfolyammal, megiscsak levizsgáznak. 1918-ban ez az arány megnő, 40%-a a diákoknak kimarad. A diáklétszám alakulásában 1910 után pozitív változás áll be (1917-re 164 diákot számlálhatunk), melyet megtör a trianoni döntés, 1921-ben már csak 10 diák iratkozik be az óvónőképzésre.

A diákság vallásos hovatartozás tekintetében sokszínű: római katolikus (59,7%), görög katolikus (16,17%), református (20,07%), evangélikus (1,74%), izraelita (1,66%) és más felekezethez tartozó (0,66%).

Ugyancsak eltérő a diákok társadalmi háttere, a szülők foglalkozása szerint a következő arányokat figyelhetjük meg: tanító, tanár, lelkész (27,94%), orvos, gyógyszerész, jogász, mérnök (3,4%), tisztviselő (19,76%), kisiparos (9,58%) földbirtokos (5,39%), földműves, munkás (5%). A diákság 25%-a árva vagy félárva, ők különböző szociális támogatásban részesültek a képzés során.

Igazgatók, tanárok: amint a mellékelt képen is látható, három igazgatója volt az intézménynek 1892-1922 között. Tanárai civilek és irgalmas nővérek, akik a tanító- és tanítónőképző, illetve a polgári iskolai tanítónőképző intézetekben is tanítottak. A gyakorlatvezető óvónők a Zárda óvodájának szakképzett pedagógusai voltak.

AZ INTÉZET IGAZGATÓI
• Dr. Steinberger Ferenc 1892 - 1900
• Hámon József 1900 - 1905 február
• Dr. Kovács Gyula 1905 - 1922

TANÁRI KAR – JELENTŐSEBB SZEMÉLYISÉGEK
• Dr. Láng Antal – 1893-1921: hitan tanára, a tanári jegyzőkönyvek jegyzője
Irgalmas nővérek
• Szentiványi Sarolta – 1892-1912: óvodagyakorlat és testgyakorlat – Velkey Plácida – 1910-1920 óvodagyakorlat
• Zahn Berchtansa – 1892 – 1903: zene
• Kubovits Engelberta – 1895 – 1922: számtan, természettudományok, test- és egészségstan, zene
• Szakáll Demetrius – 1895 – 1921: rajz és alkotó munka
• Pósz Wilhelmine – 1896 – 1916: magyar nyelv, történelem és földrajz
• Molnar Leonilla – 1901 – 1916: számtan és természettudományok
• Feleg Adélma – 1903 – 1916: testnevelési gyakorlat

Képesítő vizsgálat

Amint a mellékelt képeken is jól látható, a képességvizsgálat során a végzett hallgatók széleskörű felkészültségről tettek tanúbizonyságot. A készségi tárgyaknál az osztályvizsgálatok eredményeit vették figyelembe, az elméleti tárgyak esetében 7-8 tagú bizottság előtt vizsgáztak a diákok, illetve írásbeli vizsgát tettek, melyet nemcsak tartalom, hanem külalak szempontjából is osztályoztak. 1921-től román nyelvből is vizsgáznunk kellett, mely a nyelvismeret hiányában sok diákot elriasztott a képzésre való jelentkezéstől. Az írásbeli tételek címeinek vizsgálata arra enged következtetni, hogy ennél a feladatnál a legfőbb cél a hallgatók pedagógusi szemléletmódjának, szintetizáló képességének a mérésére fektették a hangsúlyt. A képesítő vizsgálati napló adatait összegezve elmondható, hogy a diákok 13%-a kitűnőre, 83%-a jelesre és jóra vizsgázott, s csak 3,3%-uk kapott elégséges osztályzatot. Az elégtelen minősítést kapott diákok (0,7%) javítóvizsgán elégséges és jó osztályzattal képesítést szereztek.

Következtetések

Szatmárnémeti óvónőképzésének beindításában az egyház kiemelkedő szerepet töltött be.

Az egyre inkább fejlődő és népszerű intézmény a kedvezőtlen politikai helyzet következtében szűnik meg 1922-ben.

A kisdedovónőképző intézetben vallásos értékeken alapuló, igényes, gyakorlatorientált képzés valósult meg, szakmailag jól képzett tanári kar irányításával.

KÉPESÍTŐ VIZSGÁLAT

KÉPESÍTŐ VIZSGÁLAT TÁRGYAI	OSZTÁLYVIZSGÁLATI TÁRGYAK (2. ÉV)
• Hit- és erkölcsstan	• Mértan és rajzolás
• Magyar nyelv- és irodalom	• Alaki munkák
• Kisded-nevelésstan és módszertan	• Ének
• Test- és egészségstan	• Hegedű
• Írásbeli dolgozat (alakilag és tartalmilag minősítették)	• Testgyakorlat
• Óvói gyakorlat	• Román nyelv (1921-től)

A KÉPESÍTŐ VIZSGÁN ELÉRT EREDMÉNYEK

	Számadatok	Százalékarány
Kitűnő	126	13%
Jeles	397	41%
Jó	407	42%
Elégséges	32	3,3%
Elégtelen	8	0,7%

Az elégtelen vizsgázók közül 6-an javítóvizsgán vettek részt és elégséges és jó osztályzattal képesítettek.

KÉPESÍTŐ VIZSGA – ÍRÁSBELI TÉTELEK

1894 - A vallásérzelem fejlesztése a kisdedekben.
1895 - A kisdedekkel való bánásmód a véralakokra való tekintettel.
1896 - Általános emberszeretetre kell nevelni a kisdedeket.
1897 - Az ónevelő kisdedekkel való bánásmód a kisdedóvó intézetben.
1898 - A kisdedek ösztönei elhárítást vagy támogatást érdemelnek-e az óvónő részéről.
1898 szeptember - A kisdedóvó intézetek feladata vallásos és hazafias szempontból.
1899 - Milyen nemtelen érzelmeket kell a kisdedekben elfojtani és mily eljárás-móddal lehet ezt a czélt az óvodában elérni.
1900 - Mind üdvös hatása van a kisdedóvónak az egyszere, nemzetre és társadalomra.
Az ehéző szeretet éppen olyan ártnak a kisdednevelésben, mint amilyen áldatlan a rideg szigor.

Támogatás: Szatmárnémeti Római Katolikus Püspökség Levéltára